KULTUURIMINISTEERIUM

Ivan Sergejev
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
info.mkm@mkm.ee

Teie 05.10.2026 nr 13-1/3427-1

Meie 06.11.2026 nr 1-7/1058-2

Üleriigilise planeeringu „Eesti 2050“ põhilahenduse tagasiside

Kultuuriministeerium on vaadanud läbi üleriigilise planeeringu „Eesti 2050“ avaliku väljapaneku dokumendid, soovib tunnustada kvaliteetse ruumi läbivat esiplaanil hoidmist kogu dokumendi ulatuses, ja teeb järgnevad täiendavad ettepanekud 1) kultuuriväärtuste ja muinsuskaitse, 2) kultuuritaristu, 3) kvaliteetse ruumi ja arhitektuuri teemadel.

1) Kultuuriväärtused ja muinsuskaitse:

Seletuskiri:

1. Täiendada Skeem 9. Kvaliteetne avalik ruum ja identiteeti loov ajalooline hoonestus. Täienduse eesmärk on tuua välja ajaloolise linnasüdame ja haja-asustusaladel identiteeti loovate sümbolhoonete kasutuses hoidmise tähtsust kohakuvandi loomisel.
2. Täiendada punkti 3.4.1 alapunkti 3. tärniga märgitud tekstiosa: Keskusalade ajaloolise hoonestuse kasutuses hoidmine ja uute kasutusviiside leidmine tugevdab positiivset kohakuvandit.

Lisa 1. Suunised asustustüüpide lõikes

3. Rõhutada läbivalt, et uushoonestusele eelistatakse olemasolevate, eelistatult kultuuriväärtuslike, hoonete ümberehitamist. Hetkel on see vaid ajaloolise linnasüdame lahtris, kuid on oluline lähtepunkt riigi kinnisvarapoliitika vaates laiemalt.
4. Pärandi-keskne areng lk 6 muuta sõnastust nii, et koos miljööväärtusega alaga oleks välja toodud ka ehitismälestised ja muinsuskaitsealad. Nt alevite puhul: *Ajalooliste hoonete väärtustamine ja mitmekesine kasutus; ehitismälestiste, muinsuskaitsealade ja miljööväärtuslike hoonestusalade kestlik arendamine, traditsioonilise külatüübi hoidmine, maastikumustrite säilitamine*. Linnakeskuste puhul: *Ajaloolise miljöö (sh hoonestuse) ja väärtuste säilitamine, mälestiste, muinsuskaitsealade ja miljööväärtuslike hoonestusalade kestlik arendamine; tööstusarhitektuuri väärtustamine (säilitamine ja uute kasutusviiside leidmine).*

Lisa 2. Elluviimiskava.

5. Lisada punkti 3.2 (lk 6) täiendav punkt: Koostatakse terviklikud ruumilised lahendused, mis(f.) asustuskeskustele koostatud terviklike ruumivisioonide alusel selgitavad välja vajadused ja võimalused oluliste avalike funktsioonide säilitamiseks keskustes, kultuuriväärtuslike hoonete kasutuses hoidmiseks ja neile uute kasutusvõimaluste leidmiseks ning kvaliteetse avaliku ruumi kujundamiseks.

Praegune elluviimiskava ei sisalda eesmärki ega suunist, kuidas järgmise tasandi planeeringutes käsitletakse ajalooliste linnasüdamete eelisarendamist, sealse kultuuriväärtusliku hoonestuse kasutuses hoidmist ja kvaliteetse avaliku ruumi loomist.

6. Palume lk 7 joonealune viide kustutada. Kõik ruumiotsused peavad olema kooskõlas kehtiva õigusega ning üksnes veeseaduse ja ELi veepoliitika raamdirektiivi eraldi esiletõstmine ei ole seetõttu vajalik. See võib ühtlasi luua põhjendamatu väärtushierarhia keskkonna- ja teiste riiklike eesmärkide vahel. Näiteks kultuuriväärtuslike paisude puhul on veekeskkonna ja kultuuripärandi kaitse eesmärgid omavahel konflikti sattunud. ÜRP peaks sellistes olukordades suunama huve tasakaalustama ja kompromisse leidma, mitte üht riiklikku eesmärki vaikimisi teisele eelistama.
   Lk 7 joonealune viide: *Kõik olulised ruumiotsused peavad olema kooskõlas veekogumitele seatud keskkonnaeesmärkidega ning toetama Euroopa Liidu veepoliitika raamdirektiivi ja veeseaduse eesmärkide saavutamist.*

2) Kultuuritaristu:

1. Seletuskiri ja Lisa 1:
   Palume täiendada seletuskirja lk 29 toodud skeemi ja ptk 3.3.1 teksti ning Lisa 1 toodud asustuse tüüpide suuniseid lähtuvalt järgnevatest kultuuritaristut puudutavatest täiendustest (tagasiside esitatud lk 29 toodud skeemi tulpadele vastavalt):
   Pealinn: Võimalusel laiendada praegust sõnastust „kõrgetasemeline kultuuritegevus“ järgnevas sõnastuses: „rahvusvahelise ja üleriigilise mõõtmega kõrgetasemeline kultuuritegevus ning mitmekesine kultuuriteenuste valik“.
   Regionaalsed linnad: Üksnes teatrite ja kontserdimajade nimetamine on liiga kitsas – ettepanek asenduseks: „mitmekesine kultuurielu ning piirkondliku ja üleriigilise tähtsusega kultuuriasutused“.
   Piirkondlikud linnad: Lisada „mitmekesine kohalik kultuurielu ja piirkonna elanikele vajalikud kultuuriteenused“ ning sõnastada maakonnakeskuste lause ringi: „suuremates maakonnakeskustes kõrgema tasandi teenused (rakendus-kõrgkoolid, kultuuriasutused).“
   Väikekeskused: Lisada: „kodulähedased kultuuri põhiteenused ja võimalused piirkondlikus kultuuritegevuses osalemiseks“. (Siia kuuluvad eeskätt raamatukogud, rahvamajad, kogukonnamuuseumid ning huvitegevus.)
   Maapiirkonnad: Lisada: „kogukondlik kultuuritegevus ja võimalused piirkondlikus kultuuritegevuses osalemiseks“.
   Täienduse eesmärk on tagada üleriigilise planeeringu kooskõla kultuuri arengukavas eri valdkondade (sh rahvakultuuri) lõikes toodud arenguvajaduste ja põhimõtetega. Tagasiside koostamisel on arvestatud, et väikekeskustes ja maapiirkondades on nt rahvamajad jms kultuuriasutused väga oluliseks kultuurielu kandjaks ning kultuuri valdkonna mitte käsitlemine nende asustustüüpide arengute kirjeldamisel ei ole kooskõlas kultuuripoliitika eesmärkidega.

3) Arhitektuur ja kvaliteetne ruum:

Seletuskiri

Palume viia sisse all tähistatud täiendused, tagamaks sõnastuse selgus ja kooskõla arhitektuuripoliitikaga:

1. Lk 10 ptk 2.4, lk 12 skeemil, lk 32 tekstis kaaluda "intensiivsemaks" asendamist sõnaga "aktiivsemaks" vältimaks negatiivset konnotatsiooni kompaktse ruumikasutuse tähenduses
2. Lk 10 täiendada, et tugevdatakse ruumilist sidusust "ja kultuuriruumi", et luua mh seos ka sissejuhatava peatükiga ning tuua sisse kultuuri mõõtme olulisus kompaktse asusutuse puhul

3. Lk 24 tuua sulgudes välja ka viide arhitektuurile "Planeerimisel toetatakse avaliku sektori investeeringutega tugevate keskuste võtmefunktsioone (nt teadus-arendustegevus, innovatsioon, mitmekesine tööturg), edendades nende funktsioonide arenguks vajalikku ruumi (sh arhitektuurset mitmekesisust), taristut ja ligipääsetavust."
4. Lk 33 teha nummerduse puhul korrektuurid ning sõnastuses järgnevad viited arhitektuuri valdkonnale:
   Lk 33, pt 6 (peaks olema pt 4) "Elukeskkondade lahutamatuks osaks on kvaliteetne avalik ruum, mis on arhitektuurselt mitmekesine ja toetab"
   Lk 33, pt 5 "Hoonestus, tänavaruum, haljastus ja muu väliruum kujundatakse tervikliku arhitektuurse keskkonnana, nii et hoonete mõõtkava…"
   Lk 33, pt 3 "Seejuures eelistatakse olemasoleva hoonefondi kasutuselevõttu, sealhulgas ajaloolistes linnasüdametes. Uute strateegiliste objektide puhul eelistatakse koha kuvandit tugevdavat väärtarhitektuuri, mille aluseks on kvaliteedipõhine arhitektuurikonkurss."
5. Lk 74 täiendada väärtarhitektuuri definitsiooni ja lisada võimalusel viide "Väärtarhitektuur: Davosi kvaliteedikriteeriumitega kooskõlas loodud arhitektuur, mis tugevdab koha kuvandit ja ruumikultuuri, võib hõlmata lisaks uutele arhitektuuriobjektidele ka ehituspärandit ja mille loomise aluseks on üldiselt kvaliteedipõhine arhitektuurikonkurss. Määratlus tuleneb arhitektuuripoliitikast (Eesti Arhitektuuripoliitika 2002)".

Lisa 2, Elluviimiskava:

6. Lk 5 täiendada sõnastust "kooskõlas riiklikke huve väljendavate planeeringute ja teiste ruumiloomega seotud strateegiliste dokumentidega" (vältimaks kohmakat kordust)
7. Lk 13-14 puudub ruumi kvaliteediga seotud mõõdik, kaaluda kvaliteediindeksi lisamist, arvestades ruumi kvaliteedi teema olulisust ÜRPis ning asjaolu, et MARUs vastavasisuline töörühm loodud ja mõõdiku väljatöötamise ettevalmistavad tegevused töös.

Üldine tähelepanek

8. Kvaliteedikriteeriumite loetelude puhul kaaluda dokumendis läbivalt "funktsionaalne" eraldi jätmist ning "ligipääsetavuse" liitmist vajadusel "mitmekesisuse" juurde; samuti "esteetiliselt terviklik" eraldi jätmist ja "inimmõõtmelise" eemaldamist või vajadusel samuti "mitmekesisuse" juurde lisamist, tagamaks parem kooskõla Davosi käsitlusega. Davosi käsitluses on funktsionaalsust kirjeldatud eelkõige otstarbekohasuse tähenduses, mitmekesisust just kogukonna mitmekesisuse soodustamise tähenduses (olles sobilik ka inimmõõtmelisuse ning ligipääsetavuse teema hõlmamiseks) ning esteetikat ilu tähenduses. Hetkel ÜRPi dokumendis moodustatud paarid, kus funktsionaalne ja ligipääsetav on koos käsitletud ning esteetika ja inimmõõtmelisus samuti koos käsitletud mõjuvad veidi meelevaldsena ning tekitavad segadust. (Alusmaterjalid: Davos Qualitätssystem für Baukultur – Erklärung von Davos 2018 ja Eight criteria for a high-quality Baukultur)

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Eili Lepik
kultuuriväärtuste asekantsler kantsleri ülesannetes

Bianka Soe; bianka.soe@kul.ee